

PRIENIK CHARTY ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE DO VNÚTROŠTÁTNEHO PRÁVA NA PRÍKLADE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

JÁN MAZÁK, MARTINA JANOŠÍKOVÁ

Abstract: **The Intersection of the Charter of Fundamental Rights of the European Union with National Law: The Case of the Slovak Republic**

This article deals with the question of how the Charter of Fundamental Rights of the European Union influences national legal (constitutional) order of a Member State, with specific regard to the Slovak Republic. The authors analyse the law-making process of the National Council of the Slovak Republic. Furthermore, they consider, briefly, the case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the Supreme Court of the Slovak Republic concerning the Charter of Fundamental Rights. The authors conclude that the Charter of Fundamental Rights has still not been accorded its proper constitutional status in proceedings before the supreme courts of the Slovak Republic; nor does the National Council devote as much attention to the Charter of Fundamental Rights as it deserves as part of primary law of the European Union.

Keywords: Charter of Fundamental Rights of the European Union, national law of a member state, Slovak Republic, the status, scope and effects of the Charter of Fundamental Rights, legislative activity of the National Council, proceedings before the Constitutional Court of the Slovak Republic, proceedings before the Supreme Court of the Slovak Republic

Kľúčové slová: Charta základných práv Európskej únie, právny poriadok členského štátu, Slovenská republika, postavenie, pôsobnosť a účinky Charty základných práv, zákonodarná činnosť národnej rady, konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, konanie pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky

1. ZAMERANIE PRÍSPEVKU¹

Zmluva o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy na Chartu základných práv Európskej únie² (ďalej len „charta“ alebo „Charta základných práv“) len odkazuje v čl. 6 ods. 1, v zmysle ktorého Únia uznáva práva, slobody a princípy uvedené v charte zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy.

¹ Táto práca vznikla v rámci riešenia projektu „Závaznosť a aplikovateľnosť Charty základných práv Európskej únie pre členský štát a v členskom štáte s osobitným zreteľom na súdnu moc v Slovenskej republike“, ktorý je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0814-12.

² Charta základných práv Európskej únie bola najprv slávnostne vyhlásená 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, 2000, s. 1) a potom znova 12. decembra 2007 v Štrasburgu (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 1 a Ú. v. EÚ C 83, 2010, s. 389).

Charta sa takto stala, prostredníctvom legislatívneho premostenia v Zmluve o Európskej únii, súčasťou primárneho (ústavného) práva Európskej únie.³ Pre jej prienik do právnych poriadkov členských štátov Európskej únie preto platia tie isté základné princípy ako pre prienik primárneho práva Európskej únie.

V našom príspevku sa však zameriame na prienik charty do právneho poriadku Slovenskej republiky s osobitným dôrazom na vzťah charty k ústavnému právu a na jej výklad a aplikáciu v právnej, predovšetkým v súdnej praxi. Stručne sa pozrieme aj na to, ako chartu vníma Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) v zákonodarnej činnosti.

2. CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV AKO SÚČASŤ PRIMÁRNEHO PRÁVA EÚ A JEJ VZŤAH K PRÁVNEMU PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Z toho, že charta je súčasťou primárneho (ústavného) práva Európskej únie plynú pre právny poriadok Slovenskej republiky⁴ a pre aplikačnú prax orgánov verejnej moci, najmä súdy, tieto základné dôsledky:

1. Charta má prednosť pred právnym poriadkom Slovenskej republiky, vrátane Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a ústavnými zákonmi.⁵ Považujeme za potrebné poznamenať, že je dôležité si uvedomovať, že princíp prednosti sa uplatňuje len na tie vnútroštátne právne situácie, ktoré patria do pôsobnosti práva Európskej únie.

Vzťah charty k ústave však vymedzuje aj doktrinálny rozsudok *Melloni*.⁶ Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) v bode 60 tohto rozsudku uviedol: „... článok 53 Charty potvrdzuje, že ak si akt práva Únie vyžaduje vnútroštátne vykonávacie opatrenia, vnútroštátne orgány môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, pokiaľ toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany vyplývajúcu z Charty, ako ju vykladá Súdny dvor; ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.“

Súdny dvor v rozsudku *Melloni* teda nepoprel, ako by sa mohlo zdať po prvom prečítaní tohto bodu citovaného rozsudku, možnosť členského štátu poskytovať vyšší štandard ochrany základných práv. Ak však konkrétna vec spadá do pôsobnosti práva Európskej únie v zmysle čl. 51 ods. 1 charty, potom je členský štát povinný rešpektovať princípy prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Európskej únie. Charta v takom

³ Potvrdzuje to názor, podľa ktorého sa charta stala súčasťou primárneho práva nepriamo, doslova okľukou. Pozri RIDEAU, J.: La protection des droits fondamentaux dans l'Union européenne. Perspectives ouvertes par le traité de Lisbonne. *R.A.E. – L.E.A.* 2007–2008, č. 2, s. 195 a nasl.

⁴ Teoretické problémy s chápaním tohto vzťahu sú dobre vystihnuté v DOBROVIČOVÁ, G.: Charta základných práv Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky. In *Charta základných práv Európskej únie a výzvy s ňou spojené*. Zborník vedeckých prác z vedeckej konferencie. Košice, 2015, s. 8 a nasl.

⁵ Vyhlásenie č. 17 o prednosti pripojené k Lisabonskej zmluve, podľa ktorého Konferencia pripomína, že v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie majú zmluvy a právo prijaté Úniou na základe zmlúv **prednosť pred právom** (rozumej pred celým právnym poriadkom) **členských štátov** za podmienok ustanovených v uvedenej judikatúre Súdneho dvora EÚ, t.j. aj pred ústavným právom členského štátu.

⁶ C-399/11 *Stefano Melloni*, EU:C:2013:107.

případe má prednosť pred ústavou členského štátu⁷ a ak právny akt Európskej únie⁸ nie je v rozpore s chartou, potom nie je možné, aby sa neuplatnil len preto, že je v rozpore s ústavou členského štátu alebo s výkladom ústavy, vykonaným ústavným súdom.⁹

2. Ustanovenia charty, za splnenia predpokladov vymedzených v judikatúre Súdneho dvora, majú priamy účinok.
3. Charta sa použije alebo by sa mala použiť, so zreteľom na znenie čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy,¹⁰ v konaní o súlade právnych predpisov pred Ústavným súdom Slovenskej republiky¹¹ (ďalej len „ústavný súd“) ako samostatný základ pre skúmanie súladu napadnutého všeobecne záväzného právneho predpisu s jej článkami. Rovnako sa charta má a môže aplikovať aj v konaniach o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.
4. Výklad zákonov prijímaných národnou radou, ako aj výklad podzákoných všeobecne záväzných právnych predpisov, by mal byť v súlade s výkladom a používaním charty (nepriamy účinok).

V kontexte týchto základných účinkov charty v právnom prostredí Slovenskej republiky sa budeme venovať jej presadeniu sa v zákonodarnej činnosti národnej rady, v konaní pred ústavným súdom a v konaniach pred všeobecnými súdmi, najmä najvyšším súdom.

⁷ V tomto prípade je znenie čl. 7 ods. 2 ústavy, ktorý garantuje prednosť právne záväzných aktov Európskej únie len pred zákonmi, v rozpore s princípmi, na ktorých vznikol a existuje právny poriadok Európskej únie. Pravdou však je, že princíp prednosti charty pred našou ústavou sa vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti práva Únie, uplatní bez ohľadu na to, či to máme alebo nemáme upravené v základnom zákone štátu.

⁸ V tomto prípade išlo o Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. EÚ L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34), zmenené a doplnené rámcovým rozhodnutím 2009/299/SVV z 26. februára 2009 (Ú. v. EÚ L 81, s. 24).

⁹ K tomu v podrobnostiach MAZÁK, J.: Prípád *Melloni* a Ústavný súd Španielska: Praktická ukážka viacúrovňovej ochrany základných práv a slobôd v kontexte prednosti a účinnosti práva Únie. *Bulletin slovenskej advokácie*, 2014, č. 6; MAZÁK, J. – DOBROVIČOVÁ, G. – OROSZ, L. – JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Odkaz Súdneho dvora EÚ vnútroštátnym súdom o aplikovateľnosti a pôsobnosti Charty základných práv EÚ: Rozsudky vo veciach Aklagaren Fransson a Melloni. *Právny obzor*, 2014, č. 2, s. 115–130; SNELL, J.: Fundamental Rights Review of National Measures: Nothing New under the Charter? *European Public Law*, 2015, č. 2, s. 285–308.

¹⁰ V zmysle uvedeného ustanovenia rozhoduje ústavný súd o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

¹¹ Charta, ktorá vďaka odkazu v čl. 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii získala účinky medzinárodnej zmluvy, sa môže v konaní o súlade právnych predpisov použiť ako samostatný základ na preskúmanie súladu napadnutého zákona s jej obsahom. K tomu bližšie pozri MAZÁK, J. – JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Charta základných práv v konaní o súlade právnych predpisov: Zatiaľ rutina namiesto doktríny. *Právny obzor*, 2015, č. 6, s. 590–601. K Charte ako medzinárodnej zmluve resp. fikcii medzinárodnej zmluvy pozri JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Ústava Slovenskej republiky a členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, 2013, č. 4, s. 249–264, alebo JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Desiat rokov práva Európskej únie v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky. In *10 rokov v EÚ: Vzťahy, otázky, problémy*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: 29.–30. máj 2014, Košice, s. 58–66; JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Dix ans de l'application du droit de l'Union européenne en République slovaque. *Revue des affaires européennes*, 2014, č. 3.

3. CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE V ZÁKONODARNEJ ČINNOSTI NÁRODNEJ RADY

Pri navrhovaní a prijímaní nových zákonov (ich zmien a noviel) je potrebné, okrem iného, rešpektovať aj to ako charta plní svoje základné funkcie. Po prvé, vnútroštátne právo sa musí vykladať v súlade s chartou (interpretačná funkcia). Po druhé, charta, rovnako ako všeobecné právne princípy, je základom a testom pre preskúmanie ústavnosti a zákonnosti nielen právnych aktov EÚ, ale aj právnych predpisov, rozhodnutí a opatrení vnútroštátnych orgánov (kontrolná funkcia). Ak vnútroštátne právne predpisy, rozhodnutia a opatrenia nie sú v súlade s chartou, tak sa nesmú použiť a musia zostať neaplikované bez ohľadu na to, či sú ešte stále platné a účinné.

S tým súvisia viaceré povinnosti navrhovateľov, ale aj národnej rady pri tvorbe právnych predpisov. Podľa § 2 zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len: „ZTPPaZZ“) vyváženosť právneho poriadku predpokladá zosúladenie všetkých jeho súčastí. Toto zosúladenie predpokladá súlad právneho predpisu, okrem iného aj s právom Európskej únie.

Podľa § 7 ZTPPaZZ k náležitostiam návrhu právneho predpisu patrí dôvodová správa a doložka zlučiteľnosti a tabuľka zhody návrhu právneho predpisu s právom Európskej únie. Všeobecná časť dôvodovej správy obsahuje aj zhodnotenie súladu navrhovaného právneho predpisu s právom Európskej únie (§ 7 ods. 2 citovaného zákona).

Zdá sa, podľa výsledkov prieskumu v rokoch 2014 až 2015, že národná rada (a navrhovatelia zákonných úprav) si dostatočne neuvedomujú, aké je postavenie charty v právnom poriadku Slovenskej republiky. Potvrďuje to jeden z významnejších poznatkov, týkajúci sa prijímania nových občianskoprocených kódexov v roku 2015.

V dôvodovej správe ku zákonu č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok je vo všeobecnej časti spomenutý len čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), v osobitnej časti opäť len tento článok a judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva a až v doložke zlučiteľnosti sú uvedené čl. 7, 8 a 47 charty. Takmer rovnaký prístup zákonodarca zvolil aj pri Civilnom mimosporovom poriadku (zákon č. 161/2015 Z. z.) a Správnom súdnom poriadku (zákon č. 162/2015 Z. z.).

Takýto prístup je charakteristický aj pre iné prijaté zákony, napríklad zákon č. 77/2015 Z. z. alebo zákon č. 397/2015 Z. z. Z toho však vyplýva nepochopenie, najmä pri občianskoprocených kódexoch, aké postavenie má charta a v širšom chápaní aj právo Európskej únie v právnom poriadku Slovenskej republiky.¹²

¹² K zásadnejším pochybeniam pozri bližšie: MAZÁK, J.: Nové občianskoprocené kódexy a právo Európskej únie: Nezabudli sme na základné princípy? *Bulletin slovenskej advokácie*. 2016, č. 3.

4. KONANIE O SÚLADE PRÁVNÝCH PREDPISOV A KONANIE O ŠŤAŽNOSTIACH PRED ÚSTAVNÝM SÚDOM¹³

V konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy sa ústavný súd venoval charte v dvoch prípadoch. V oboch prípadoch sa zatiaľ vyhol priamej odpovedi na problematiku postavenia, pôsobnosti a účinkov charty v právnom poriadku.

V konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 10/2014 skupina poslancov ako navrhovateľ požadovala vyslovenie nesúladu napadnutých ustanovení zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov, § 116 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a § 76a ods. 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov s čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 22 a čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 7 ods. 1, čl. 10 ods. 2 a 3, čl. 13 a čl. 17 Listiny základných práv a slobôd, čl. 8 a čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 7, čl. 8, čl. 11 a čl. 52 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie.

Ústavný súd nálezom z 29. apríla 2015, PL. ÚS 10/2014 (ďalej len „nález 10/2014“) vyslovil nesúlad týchto zákonov (ich jednotlivých ustanovení) s ústavou a dohovorom a nevyhovel v časti, v ktorej navrhovateľ namietal nesúlad s chartou. Nevyhovenie návrhu v časti, v ktorej sa argumentovalo chartou, ústavný súd odôvodnil spôsobom, ktorý treba považovať, po prvé, za nepochopenie postavenia, pôsobnosti a účinkov charty a po druhé, za arbitrárny prístup k odôvodňovaniu nálezu.

Podľa bodu 69 odôvodnenia nálezu 10/2014: „... charte je potrebné v ústavnom poriadku Slovenskej republiky priznať postavenie, aké majú podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách.“

V náleze 10/2014 máme však ďalej toto odôvodnenie (bod 76): „Ústavný súd však považuje za potrebné poukázať aj na svoju predchádzajúcu judikatúru (PL. ÚS 3/09), podľa ktorej v prípade, ak v konaní podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd zistí a rozhodne, že napadnutý zákon, jeho časť alebo niektoré jeho ustanovenia nie sú v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom, nie je v zásade už potrebné preskúmať aj ich nesúlad s právom Európskej únie (aj napriek tomu, že to navrhovatelia navrhujú), pretože aj ich prípadný nesúlad by viedol len k rovnakému výsledku a rovnakým právnym účinkom aké sa dosiahli rozhodnutím, podľa ktorého napadnutá právna úprava nie je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom. Takýto ‚samo obmedzujúci‘ prístup k výkonu svojej právomoci ústavný súd odôvodňuje tým, že po vyslovení nesúladu s ústavou alebo ústavnými zákonmi zaniká predmet konania o súlade právnych predpisov vo vzťahu k namietanému nesúladu s právom Európskej únie.“

¹³ Charta sa ešte objavila aj v osobitnom druhu konania pred ústavným súdom, ktorým je konanie o súlade predmetu referenda (nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 24/2014 z 28. októbra 2014), ale napriek tomu, že prezident republiky argumentoval chartou, ústavný súd sa v dôvodoch svojho nálezu o charte ani nezmenil, pričom dôvod tohto postupu nie je zisťiteľný.

Domnievame sa, že ústavný súd zjavne podcenil to, že charta je súčasť primárneho práva a preto chybné vymedzil jej vzťah k ústave, ale aj k dohovoru, čo ho zbavilo možnosti po prvýkrát sa vysloviť predovšetkým ku vzťahu medzi chartou a ústavou.¹⁴

Ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 105/2011,¹⁵ v ktorom rozhodoval o súlade právnej úpravy povinného zverejňovania právoplatných rozhodnutí prokuratúry, dospel k záveru, že táto „nie je v rozpore s čl. 19 a čl. 50 ods. 2 ústavy ani s čl. 6 ods. 2 a čl. 8 dohovoru a čl. 17 medzinárodného paktu a vzhľadom na rovnaký rozsah a zmysel práv vyplývajúci z charty s rozsahom a zmyslom práv vyplývajúcich z dohovoru (čl. 52 ods. 3 charty) nie je v rozpore ani s čl. 7 a 8 charty.“

Ústavný súd „podrobil“, aj keď bez bližšieho odôvodnenia aplikovateľnosti ustanovení charty, príslušné ustanovenia¹⁶ zákona o prokuratúre, zákona o prokurátoroch a právnych čakateľoch prokuratúry a zákona o slobode informácií, okrem iných s čl. 7 charty (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) a s čl. 8 ods. 1 charty (právo na ochranu osobných údajov).¹⁷ Je však sporné, či inštitúcia prokuratúry a nadväzujúce otázky patria do pôsobnosti práva Európskej únie (čl. 51 ods. 1 charty). Odpoveď na túto otázku sa však z odôvodnenia citovaného nálezu nedozvieme, hoci práve touto odpoveďou mal ústavný súd začať odôvodnenie týkajúce sa použitia charty.

V konaniach o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy bol urobený prvý prieskum rozhodovacej činnosti ústavného súdu už v roku 2013.¹⁸ Nasledovala analýza v príspevku zaoberajúcom sa desaťročným pôsobením práva EÚ v slovenskom právnom poriadku¹⁹ a zatiaľ poslednou je analýza v príspevku A. Angelovičovej, súdnej poradkyne ústavného súdu.²⁰ Zdá sa, že doposiaľ ústavný súd nezaujal jasné stanovisko k aplikovateľnosti charty, t.j. ako chápe čl. 51 ods. 1 charty. Potvrdzujú to viaceré rozhodnutia ústavného súdu.²¹ Okrem toho, až na ojedinelé výnimky,²² senáty ústavného súdu odôvodňujú nepoužitie charty spôsobom, ktorý je pomerne svojvoľný a obmedzuje sa na

¹⁴ Bližšie k tomu MAZÁK, J. – JÁNOŠÍKOVÁ, M., op. cit. 11. Autori naznačujú, aký postup a odôvodnenie nálezu by zodpovedalo postaveniu, pôsobnosti a účinkom charty v právnom poriadku Slovenskej republiky a v konaní o súlade právnych predpisov.

¹⁵ Nález sp. zn. PL. ÚS 105/2011 zo 7. mája 2014.

¹⁶ Predmetom preskúmania ústavného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 105/2011 boli ustanovenia zákona č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateľoch prokuratúry v znení neskorších predpisov a zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁷ Bližšie k tomu pozri: ANGELOVIČOVÁ, A.: Charta základných práv Európskej únie a rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky. In *Charta základných práv Európskej únie a výzvy s ňou spojené*. Zborník vedeckých prác z vedeckej konferencie. Košice, 2015, s. 58 a nasl.

¹⁸ MAZÁK, J.: Charta základných práv Európskej únie v doktríne Ústavného súdu Slovenskej republiky: Prvé výsledky a mierne hodnotenie. In *Studia Iuridica Cassoviensia* [online]. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2013, roč. 1, č. 1, s. 9–20 [cit. 2015-04-15]. Dostupný na internete: http://sic.pravo.upjs.sk/files/2_mazak_-_charta_zp_v_doktrine_ussr.pdf.

¹⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Desať rokov práva Európskej únie v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky. In *10 rokov v EÚ: Vzťahy, otázky, problémy*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: 29.–30. máj 2014, Košice, s. 58–66.

²⁰ Op. cit. 17.

²¹ Uznesenia sp. zn. I. ÚS 741/2013, sp. zn. I. ÚS 127/2014, sp. zn. I. ÚS 533/2013, sp. zn. II. ÚS 296/2014, sp. zn. III. ÚS 215/2014, sp. zn. III. ÚS 378/2014.

²² Uznesenie sp. zn. IV. ÚS 398/2013 z 26. júna 2013; IV. ÚS 160/2012 z 22. marca 2012, III. ÚS 141/2011 z 5. apríla 2011 alebo III. ÚS 443/2013 z 26. septembra 2013.

konštatovanie, že charta nie je aplikovateľná.²³ Výskum obsahu sťažností podávaných na ústavný súd advokátni však ukazuje, že, sčasti, môže byť takýto laxný prístup k odôvodňovaniu rozhodnutí senátov ústavného súdu spôsobený aj nevyužitím možností, ktoré charta poskytuje pri ochrane základných práv.²⁴

5. CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV A NAJVYŠŠÍ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY: SÚSTREDENIE SA NA PREJUDICIÁLNE OTÁZKY

Najvyšší súd sa charte venuje zásadne v konaniach, v ktorých sa prejednávajú a rozhodujú veci ochrany spotrebiteľa, azylové veci, ochrana zdravia ako aj niektoré špecifickejšie prípady rodinného práva (právo uzavrieť manželstvo osobami rovnakého pohlavia alebo právo nosiť zbraň).

Zdá sa, že najvyšší súd využíva chartu a rozsudky Súdneho dvora vynesené vo veciach, v ktorých sa argumentuje chartou, ako súčasť odôvodnenia. Napríklad vo veci C-470/12 pri odôvodňovaní toho, že hoci združenia na ochranu spotrebiteľov nemajú v spotrebiteľských sporoch postavenie vedľajších účastníkov, neznamená to porušenie základného práva na účinný prostriedok nápravy pred súdom (čl. 47 charty).

V prípadoch pochybností o pôsobnosti, účinkoch a výklade charty najvyšší súd neváha predložiť prejudiciálnu otázku.²⁵ Ukazuje sa, že toto je, pravdepodobne, jediný efektívny spôsob, akým zabezpečiť, aby prenikanie charty do judikatúry všeobecných súdov malo náležitý základ v rozhodovacej praxi Súdneho dvora.

6. ZÁVERY

Charta, napriek tomu, že od jej právnej účinnosti uplynulo viac ako šesť rokov, preniká do právneho (ústavného) poriadku Slovenskej republiky len pozvoľna. Tento prvý písaný katalóg základných práv Európskej únie, ktorý je súčasťou primárneho práva, je vnímaný skôr ako ornament, než skutočný právny nástroj na stabilizovanie ochrany základných práv v Európskej únii a v členských štátoch, ak vykonávajú právo EÚ. Tento postoj sa jasne odzrkadľuje v zákonodarnej činnosti národnej rady, ktorá pri prijímaní zákonov sa charte v podstate nevenuje.

K nepochopeniu funkcií charty prispieva aj to, že v Slovenskej republike, okrem akademickej spisby, niet súdnych rozhodnutí najvyšších súdnych orgánov, predovšet-

²³ Takého spôsobu odôvodňovania si všimli aj inde. Pozri: FONTANELLI, F.: The Implementation of European Union Law by Member States Under Article 51(1) of the Charter of Fundamental Rights. *Columbia Journal of European Law*. 2014, roč. 20, č. 2, s. 194–247. Autor cituje rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky III. ÚS 141/2011, v ktorom sa len konštatuje, že vec nemá žiaden vzťah k právu Únie a preto uzatvára, že sa nedá použiť na analýzu.

²⁴ K tomu podrobne: JÁNOŠÍKOVÁ, M.: Charta základných práv Európskej únie v sťažnostiach na Ústavný súd Slovenskej republiky: Nevyužitý potenciál? *Bulletin slovenskej advokácie*. 2015, č. 11.

²⁵ C-543/12 *Michal Zeman proti Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Žiline*, EU:C:2014:2143.

kým ústavného súdu a najvyššieho súdu, ktoré by jasne a zrozumiteľne definovali vzťahy medzi chartou a ústavou, prípadne medzi chartou a dohovorom (podobnými ľudskoprávnymi zmluvami a dohovormi). Naopak, stretávame sa s takými rozhodnutiami, ktoré ukazujú, že charta je považovaná za nadbytočný právny nástroj, prípadne s odôvodneniami, ktoré jednou vetou konštatujú, že charta nie je aplikovateľná, pretože vec nepatrí do pôsobnosti práva Európskej únie.

Autoři:

prof. JUDr. Ján Mazák, Ph.D.,
Právnická fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach,
jan.mazak@upjs.sk
doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.,
Právnická fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach,
martina.janosikova@upjs.sk